

„SÁRKÖZI HIMZÉSEK“ S NÉHÁNY SZÓ A NÉPIES HÁZI IPARRÓL.

QZ EMBERREL vele született alkotó ösztönről sokat hallunk beszélni. Bizonyíték van erre úton-útfélen az emberiség legprimitívebb korától kezdve a mai napig. Így nálunk is megvan, illetve sok vidéken már csak volt a népnek a maga sajátos házi ipara, amelynek alkotásai ennek a bizonyos ösztönnek a szülöttei. Fájdalommal látjuk, hogy ez az ösztön az életküzdelmek sorvasztó hatása alatt és a majdnem teljes gondozatlanság miatt mintha kihalófélben lenne.

Mennyi formakincs, mennyi kedves, bájos művészi naivítás csillámlik ezen alkotásokból! S midőn ezen már-már csak a múzeumok polcain található népművészeti alkotásokat látjuk, elszomrodva gondolunk arra, hogy miért nem ápoljuk a nép ezen istenadta tehetségét, miért engedjük, hogy ezen a nép morális és gazdasági életére egyaránt nagy befolyást gyakorló tevékenység lassacskán a múlté legyen! A nép e termékeinek forrása ugyanott keresendő, hol síró, vigadó dalai erednek s igazán kétségbe kellene esnünk csak azon gondolatra is, hogy e forrás valaha elapadhasson. Kultúrpolitikai szempontból kiválóan fontos a nemzeti vagyonosodás ezen egyik eszközének a fejlesztése. Népünk földművelő nép lévén, teljesen az istenadta föld kegyének és az időjárás viszontagsá-

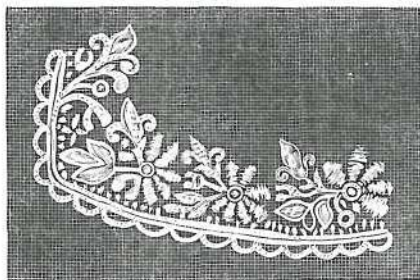
gainak van kiszolgáltatva. Az életviszonyok világszerte megváltoztak, de azért népünk földjét nagyrészt még most is úgy műveli, mint ahogy ezt ősei cselekedték. Hogy ily módon a megváltozott életviszonyok által előállott fokozódott igényeknek nem tud eleget tenni, sőt sok esetben még mindennapi kenyerét sem biztosítani, azt a nagymérvű kívándorlás is igazolja.

Ezen csakis munkaadással lehet segíteni. — S ép földművelő népnél, hol a téli hónapok alatt óriási erőanyag hever parlagon, mintegy magától kínálkozik a házi iparral való foglalkoztatás.

S ennek a munkának, eltekintve attól, hogy a nép vagyonosodásának is lendületet adna, nagy morális értéke is volna, mert a munka az emberiség legjobb nevelője. De nem az a munka, amelyre a létért való küzdelem mindannyiunkat kényszerít, hol a munka mértéke és iránya meg van határolva, hanem az a munka, melyet mi magunk határozunk meg, amelyhez szabad időnkben fogunk s amely nekünk örömet okoz. A kenyérkeresetre fordított munka nem szabad s nem tesz szabaddá. A szabadság foka, amelyet valamely munka megenged, egyúttal azon öröm mértéke is, amelyet ez nekünk szerez.

A nép jólétének emelése nemzeti érdek, tehát fontos állami feladat. Oda kell hatni, hogy a szükség és nyomorúság továbbtűnjön. A nemesebb foglalkozások iránti hajlamot pedig céltudatos intézkedésekkel fejleszteni kell s ezzel mintegy öntudatlanul a demagógia alól a talajt kirántani.

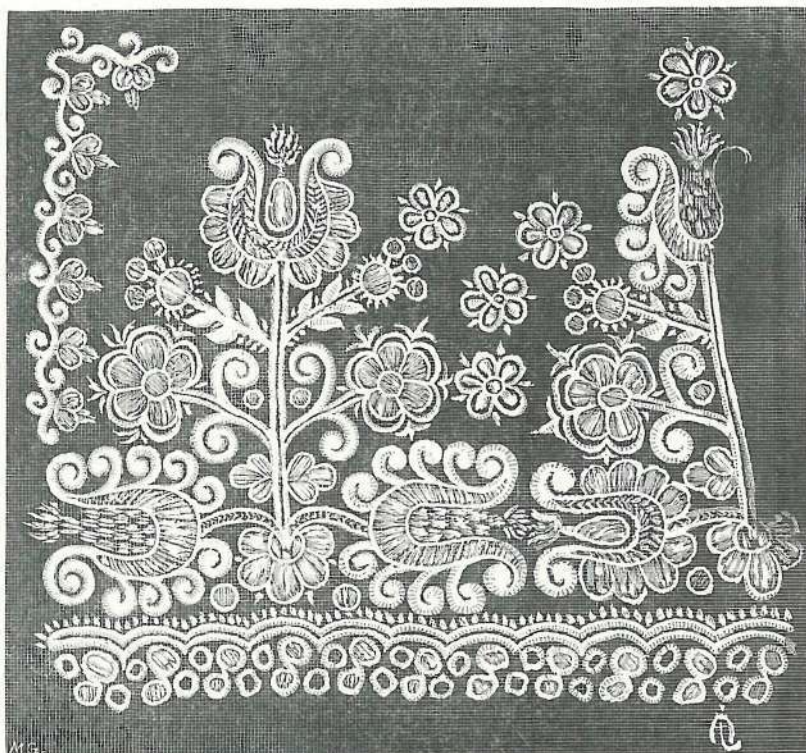
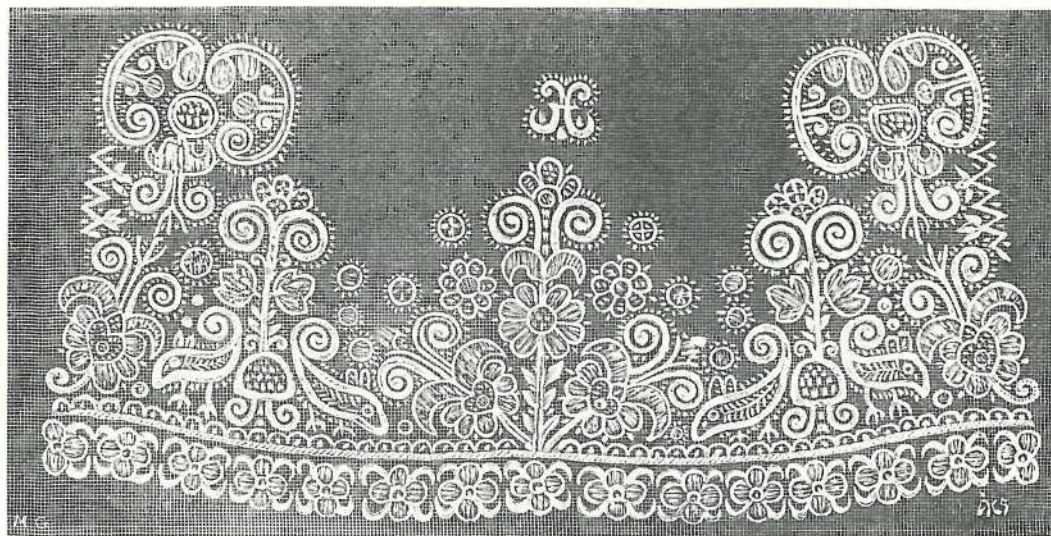
Az ilyen nemesebb foglalkozások közé tartozik föltétlenül a háziipari ténykedés is. Hogy népünk ez iránt is bir hajlammal és tehetséggel, azt mindannyian tudjuk.

SÁRKÖZI
HIMZÉSEK

ÁCS LIPÓT
FÖLVÉTELEI

„SÁRKŐZI HIMZÉSEK“ S NÉHÁNY SZÓ A NÉPIES HÁZI IPARRÓL

SÁRKŐZI HIMZÉSEK

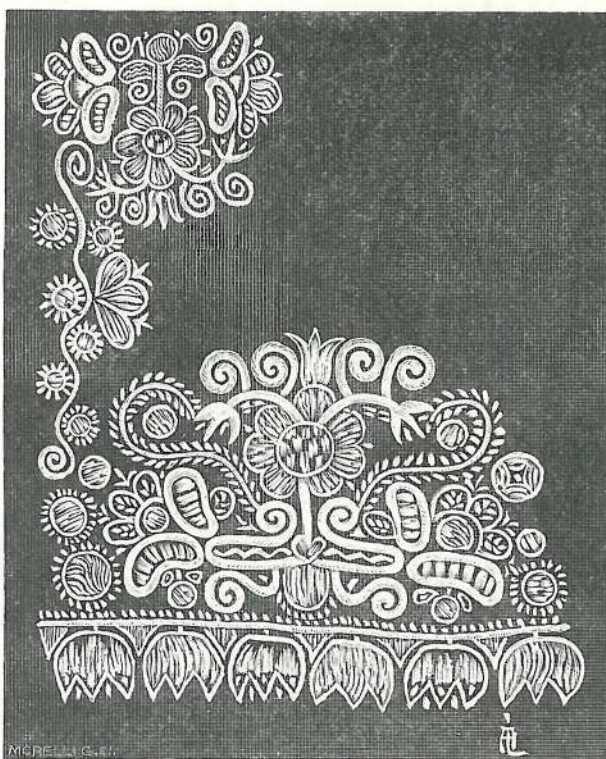
ÁCS LIPÓT FÖLVÉTELEI

E sorok kíséretében bemutatunk néhány népies hímzést, melyek közül nem egy különb izlést mutat, mint amint a nagyvárosi csipkeüzletekben találhatunk.

Tolnavármegyének délkeleti csücskében terül az ú. n. *Sárköz*. Ezen 4 községet s körülbelül 9000 lelket számláló terület lakosságának külső megjelenése, szokásai, egész életmódja — bár kis birodalmukat német községek határolják — színmagyar. Szívesen ragaszkodnak minden téren a magyar eszméhez s ha a mai generáció életmódja és sok szokása megváltozott, azt a mindent nivelláló általános korszellemnek kell tulajdonítanunk. Így pl. elhagyta azt a szép szokását, hogy a menyasszony eljegyzésekor vőlegényének sajátkezüleg rendkívül finoman szőtt és selyemmel kihímzett jegykendőt adott. Alakját és díszítését a mellékleten az a), b), c), d) rajzok mutatják. Amint látjuk, a díszítés elemeit virágos kertjük (rózsa, szekfű, tulipán stb.) szolgáltatja, melyeket ezeken a kendőkön meglehetősen primitív rajzban, de nagyon diszkrét színezéssel alkalmaznak.

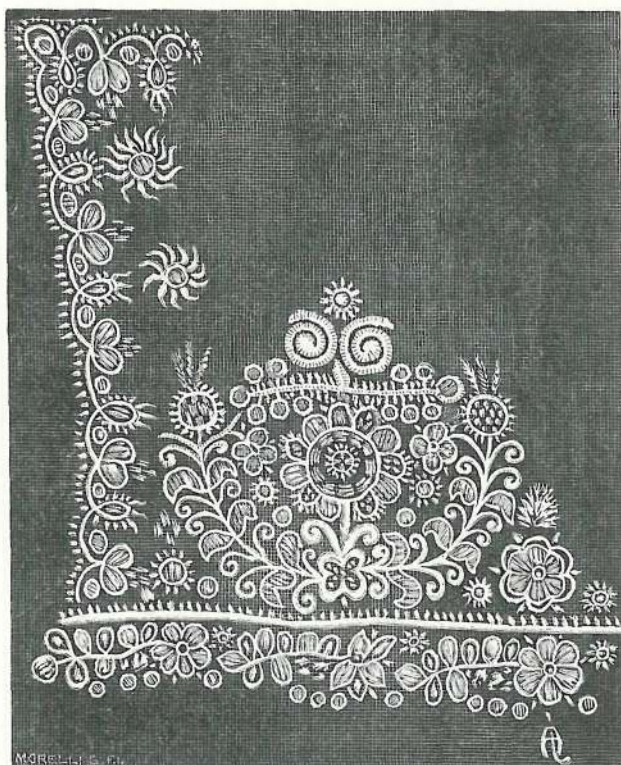
Úgyancsak kiment a divatból az a szép szokásuk is, hogy a menyasszonyi fátyolt maguk szőtték. Pedig ez a maguk szötte fátyol (*bíbor*) s a ráapplikált selyemhímzésű szebbnél-szebb *bíborvég* (fátyolvég) nagyon kedves, poétikus szokás volt. Úgy ezek mint a jegykendők hímzésénél leginkább piros, kék és zöld selymet használtak, itt-ott kevés sárgával vagy e helyett aranyszálakkal tarkítva. A zsinórozás majdnem mindig fekete selyemből készül.

Sokkal gazdagabb fantáziáról és kombináló képességről tesznek tanúságot a hímzett fejkötők. Ezek hímzé-

SÁRKÖZI HIMZÉSEK

ÁCS LIPÓT FÖLVÉTELEI

SÁRKÖZI HIMZÉSEK

ACS LIPÓT FÖLVÉTELEI

sével is felhagytak már s az olcsó pénzen kapható izlés-telen és idegen jellegű cseh csipkéből készítik ezeket.

A tolnamegyei múzeumban látható gyűjteményben nem egy a technikai kivitel és kompozíció szempontjából a népies ipar valóságos remeke.

Az itt közölt néhány darab-ból is láthatjuk, hogy a feldolgozott motívumok nem sok-félék. Nagyon szeretik a rózsát, melynek alakját a legkülönbö-zőbb módon variálják s más-más nevet is adnak. Így pl. szíves rózsza, félrózsza, makkos leveles, pávaszemes, kerek rózsza, metéléses rózsza, tulipánosrózsastb., aszerint, amint más-más motívummal kombi-nálják.

Természetesen nagyon gya-kori a tulipán, melynek rend-kívül sok válfajával találko-zunk. Továbbá a szív, a makk, majoránna, gránátalma (nem nagyon gyakori), mákfej; — különböző csillagformák, csi-gavonalak és kacskaringós vo-nalak. Nagyon szeretik az ú. n. *inazást* s ezt sokféle válto-zatban használják. Gyakori a zsinórozás ú. n. kerek „ók“-kal (ók(szerű) = O).

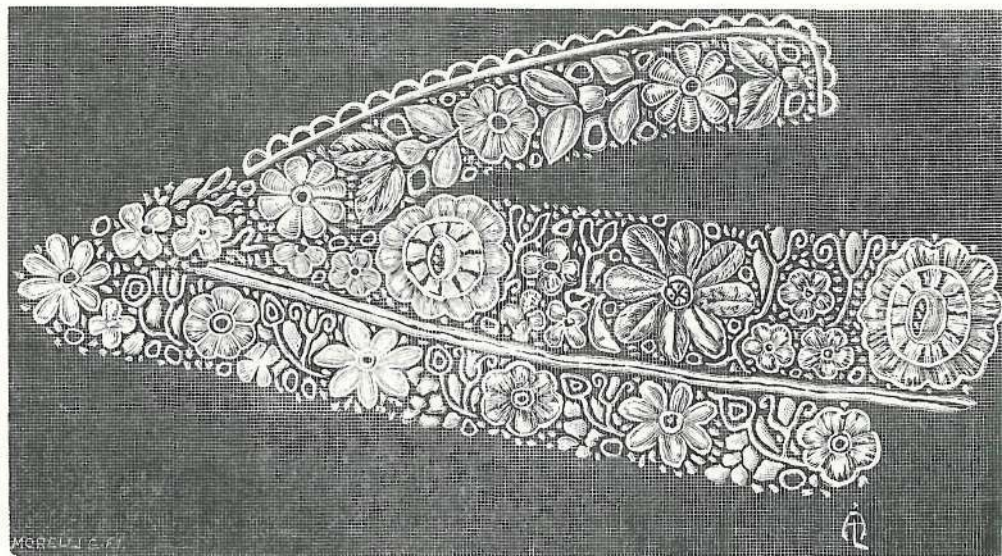
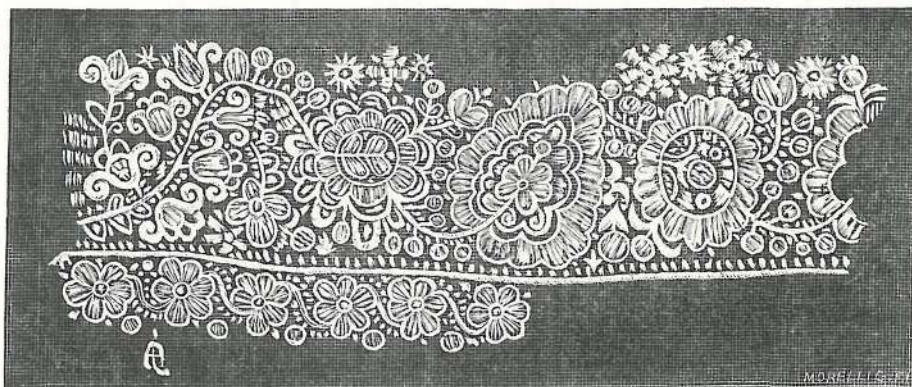
Nem kevésbé érdekes, hogy miképp tervezték ezeket a fej-kötöket. Összejött 2—3 szomszédasszony s azután együttes megbeszéléssel, a különböző motívumok ide-oda rakosgatá-sával hozták létre a kompo-zíciót. Mikor már megállapod-tak, ekkor egy — hígított agyagbámártott — cirokszálal rárajzolták a tervezetet egy darabka papirosra. Ezt rend-szeresen fekete színű fátýol-darab alá tették s így azután

„SÁRKÖZI HIMZÉSEK“ S NÉHÁNY SZÓ A NÉPIES HÁZI IPARRÓL

kidolgozták. Ez a kis szemelvény is bizonyítja, hogy népünkben van tehetség ily irányú ténykedések iránt. De sem a társadalom, sem az állam nem részesítette eddig a megfelelő gondozásban. Pedig ép úgy amint küzdelmet folytatunk a magyar nyelv érdekében, amely mérvben a nemzeti érzés fejlesztését istápoljuk, ép úgy kellene ennek fennmaradásának szükségességét is a köztudatba átvinnünk. Már csak azért is, mert ezen munkákba fekteti a nép faji és erkölcsi sajátosságainak egy részét.

Nagy szolgálatot tehetnének e tekintetben a népiskolák, de csak akkor, ha ezek tanítói, tanítónői ily irányban is kiképeztenének, hogy így az illető vidék házi iparát vezethessék, ennek irányt adhassanak. Már az iskolai évek alatt kellene az alapot megvetni, az eziránti kedvet éleszteni, mert az iskolában nyert impressziók egész életén át kísérik az embert. Gondozzuk a néplélek ezen kedves palántáit, már csak azért is, mert ezek a magyar nép érzületének, szellemének és formáinak kifejezői.

Ács Lipót.

SÁRKÖZI HIMZÉSEK

ÁCS LIPÓT FÖLVÉTELEI

